

HYVIL

Hyvän hallinnon perusteet

Perehdytys aluevaltuutetuille

Juristi Annika Korpela

Hyvän hallinnon perusteet

- Hallintolain 2 luvussa säädetään hyvän hallinnon perusteista.
- Hyvän hallinnon perusteet on tarkoitettu täydentämään hallintoasiassa noudatettavaa menettelyä.
 - Täydentäminen tarkoittaa yhtäältä sitä, että perusteet otetaan huomioon menettelysäännösten rinnalla.
 - Toisaalta perusteita sovelletaan hallintotoimintaan menettelysäännöksiä laajemmin, muun muassa tosiasialliseen toimintaan ja tosiasialliseen julkisen vallan käyttöön.
- Yleisesti ottaen hyvän hallinnon perusteet ovat toiminnan laadullisia vähimmäisvaatimuksia.

Hyvän hallinnon oikeusperiaatteet

- Hallinnon oikeusperiaatteista säädetään hallintolain 6 §:ssä

“Viranomaisen on kohdeltava hallinnossa asioivia tasapuolisesti sekä käytettävä toimivaltaansa yksinomaan lain mukaan hyväksyttäviin tarkoituksiin. Viranomaisen toimien on oltava puolueettomia ja oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään nähden. Niiden on suojattava oikeusjärjestyksen perusteella oikeutettuja odotuksia.”

Yhdenvertaisuusperiaate

- Hallintolain 6 §:n mukaan ***viranomaisen on kohdeltava hallinnossa asioivia tasapuolisesti.***
- Sisällöllinen yhdenvertaisuus edellyttää esimerkiksi hallintolupa-asiaa käsiteltäessä, että lain mukaisia lupaperusteita tulkitaan kaikkien hakijoiden kohdalla samalla tavalla. Menettelyllinen tasapuolisuus puolestaan vaatii, että viranomainen ottaa yhdenvertaisesti ja johdonmukaisesti huomioon kaikki hakijat esimerkiksi selvityksiä hankkiessaan.
- Vastaavasti viranomaisen on mahdollisuuksien mukaan edistettävä kaikkien asianosaisten tosiasiallisia mahdollisuuksia osallistua menettelyyn, esimerkiksi järjestämällä kuulemistilaisuuksia eri paikkakunnilla.
- Tasapuolisen kohtelun vaatimus koskee myös tosiasiallista palvelutoimintaa
 - Tapauksessa KHO 2002:43 todettiin, että kunta ei voinut evätä fysioterapiapalvelun saamista pelkästään tiettyyn ikäryhmään kuulumisen vuoksi, kun henkilöllä oli sairautensa johdosta kunnan toimivaltaisen terveystieteiden lääkärin toteama fysioterapiapalvelun tarve

Yhdenvertaisuusperiaate

- Yhdenvertaisuusperiaate on vertailuperiaate, jossa kahta tai useampaa tapausta verrataan toisiinsa. Kun vedotaan yhdenvertaisuuteen, selvillä pitää olla ensinnäkin ne henkilöt tai henkilötahot, joita asia koskee, toiseksi jaettavat edut ja rasitukset sekä kolmanneksi vertailuperuste. Esimerkiksi hallintolupa-asiassa vertailtavia henkilöitä ovat luvanhakijat, jaettava etu on hallintolupa, ja vertailuperuste koostuu luvan myöntämisperusteista tai lupamenettelystä.
- Tasapuolisuusvaatimuksen soveltamisen vaikeus johtuu etupäässä siitä, että tapaukset eivät tarkkaan ottaen ole koskaan täysin samanlaisia. Ratkaisija joutuu toimimaan arvionvaraisesti katsoessaan tapaukset samanlaisiksi tai erilaisiksi.
- Toinen ongelma aiheutuu siitä, että yhdenvertaisuuden vaatimuksesta joudutaan käytännössä usein poikkeamaan. Poikkeaminen on mahdollista ainoastaan hyväksyttävästä syystä.

Tarkoitussidonnaisuusperiaate

- Hallintolain 6 §:n mukaan viranomaisen on käytettävä toimivaltaansa yksinomaan ***lain mukaan hyväksyttäviin tarkoituksiin***
- Viranomaisella ei saa olla toiminnassaan väärää vaikuttimia eikä harkintavaltaa saa käyttää väärin.
- Arvioitaessa tarkoitussidonnaisuuden vaikutuksia on ensin selvitettävä, minkä tarkoituksien toteuttamiseksi viranomaiselle on lainsäädännöllä annettu päätösvalta tai muu toimivalta. Sen jälkeen tutkitaan, onko viranomainen tosiasiallisesti toiminut näiden vai joidenkin muiden eli kiellettyjen tarkoitusten toteuttamiseksi.

Puolueettomuus- eli objektiviteettiperiaate

- Hallintolain 6 §:n mukaan ***viranomaisen toimien on oltava puolueettomia***.
- Edellyttää viranomaisilta asiallista ja puolueetonta toimintaa
- Yleisessä kielenkäytössä puolueettomuus tarkoittaa osapuilleen samaa kuin objektiivisuus tai riippumattomuus taikka asiallisuus.
- Lähtökohtaisesti puolueettomuusvaatimus kohdistuu kaikenlaiseen viranomaistoimintaan kirjallisista päätöksistä suullisiin käskyihin ja virkamiehen käyttäytymiseen.

Puolueettomuus- eli objektiviteettiperiaate

- Kohteena on toiminnan sisältö ja toiminnassa noudatettava menettely.
- Toiminnan sisällön objektiivisuus vaarantuu etenkin silloin, kun laintulkinnassa ei noudateta vakiintuneita tulkintasääntöjä tai kun päätöstä ei ole perusteltu kunnolla.
- Puolueettomuusvaatimus korostuu tosiasiallisessa hallintotoiminnassa, kuten poliisitoiminnassa, opetustoiminnassa ja erilaisessa hoitotyössä, joihin ei suoraan sovelleta hallintolain esteellisyyssäännöksiä.

Suhteellisuusperiaate

- Hallintolain 6 §:n mukaan ***viranomaisen toimien on oltava oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään nähden.***
- Viranomaisen on suhteutettava toimenpiteensä voimakkuus sen tarkoitukseen siten, että yksityisten oikeuksia rajoitetaan mahdollisimman vähän.
- Ei liikaa eikä liian vähän vaan oikeassa suhteessa.
- Esimerkiksi terveysvalvonnassa tulee mitoittaa keinot niin, ettei kenenkään oikeuksia tai etuja rajoiteta enempää kuin haitan tai vaaran poistaminen edellyttää.

Luottamuksensuojaperiaate

- Hallintolain 6 §:n mukaan **viranomaisen toimien on suojattava oikeusjärjestyksen perusteella oikeutettuja odotuksia.**
- Luottamuksensuojaperiaate on ennen muuta yksilön suojaa julkista valtaa vastaan ja antaa yksityiselle oikeuden luottaa viranomaisen toiminnan oikeellisuuteen ja virheettömyyteen.
- Yksityisen tulee voida luottaa viranomaisten toiminnan oikeellisuuteen sekä viranomaisten tekemien hallintopäätösten pysyvyyteen.
- Mikäli viranomaisen toiminnan virheellisyys, esimerkiksi neuvon virheellisyys, on ollut asiakkaan kohtuudella havaittavissa, luottamusta ei suojata. Selonotto- ja tarkistusvelvollisuuden laajuutta mitataan lähinnä sen valossa, miten vastuullinen ja samat tiedot omaava toinen henkilö olisi käyttäytynyt samassa tilanteessa.

Hyvän hallinnon perusteet

Hallinnon oikeusperiaatteet ovat ennen muuta oikeusturvasäännöksiä. Hyvän hallinnon perusteisiin kuuluvat myös

- palveluperiaate ja palvelun asianmukaisuus,
- neuvontavelvollisuus,
- hyvän kielenkäytön vaatimus ja
- viranomaisten yhteistyövelvoite.

Tärkeää on huomata, että hyvän hallinnon perusteet on otettava huomioon kaikessa julkisen hallinnon toiminnassa, ei vain hallintoasian käsittelyssä ja päätöksenteossa.

Palveluperiaate ja palvelun asianmukaisuus

- Hallintolaki 7 §

Asiointi ja asian käsittely viranomaisessa on pyrittävä järjestämään siten, että hallinnossa asioivaa saa asianmukaisesti hallinnon palveluita ja viranomainen voi suorittaa tehtävänsä tuloksellisesti.

Viranomaisen velvollisuudesta tiedottaa toiminnastaan ja palveluistaan sekä yksilöiden ja yhteisöjen oikeuksista ja velvollisuuksista toimialaansa liittyvissä asioissa säädetään viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 20 §:n 2 momentissa.

- Säädöksen tarkoituksena on turvata viranomaispalvelujen saatavuus ja varmistaa, että asiointia, myös sähköistä asiointia, järjestettäessä kiinnitetään riittävästi huomiota hallinnon asiakkaiden tarpeisiin.

Neuvonta

- Hallintolaki 8 §

Viranomaisen on toimivaltansa rajoissa annettava asiakkailleen tarpeen mukaan hallintoasian hoitamiseen liittyvää neuvontaa sekä vastattava asiointia koskeviin kysymyksiin ja tiedusteluihin. Neuvonta on maksutonta.

Jos asia ei kuulu viranomaisen toimivaltaan, sen on pyrittävä opastamaan asiakas toimivaltaiseen viranomaiseen.

- Hallintolain mukainen velvollisuus kohdistuu lähinnä hallintoasian hoitamiseen välittömästi liittyviin kysymyksiin. Pääpaino neuvonnassa on tilannekohtaisessa neuvonnassa, mutta sitä voidaan täydentää yleisellä tiedottamisella.
- Neuvonnalla tähdätään siihen, että henkilö pystyy itse hoitamaan asiansa.

Neuvonta

- Hallintolain 8 §:n mukainen neuvontavelvollisuus kattaa vain menettelyneuvot eli lähinnä vireillepanoon ja asian käsittelyyn liittyvät ohjeet.
- Mikäli virkamiehet antavat neuvoja myös sisältökysymyksissä, on erityisesti kiinnitettävä huomiota yhdenvertaisuuden takaamiseen, puolueettomuuteen ja esteellisyyden välttämiseen.
- Asianmukaista ei yleensä ole esimerkiksi se, että virkamies oma-aloitteisesti laatii ja perustelee hakemuksen asiakkaan puolesta.
- Lähtökohtaisesti viranomaisen neuvojen tulee olla sisällöltään oikeita ja lainmukaisia

Hyvän kielenkäytön vaatimus

- Hallintolain 9 §
*Viranomaisen on käytettävä asiallista, selkeää ja ymmärrettävää kieltä.
Asiakkaan oikeudesta käyttää omaa kieltään viranomaisessa asioidessaan on voimassa,
mitä siitä erikseen säädetään tai mitä johtuu Suomea sitovista kansainvälisistä sopimuksista.*
- Selkeän ja ymmärrettävän kielenkäytön vaatimus on luonteeltaan enemmän periaatteellinen ja asenteita muokkaava kuin tiukan oikeudellinen. Lainsäätäjä pyrkii ohjaamaan julkisen hallinnon toimijoita oikeanlaisiin menettelytapoihin.
- Hyvän kielenkäytön vaatimus on laatuvaatimus

Hyvän kielenkäytön vaatimus

- Hyvää kieltä on käytettävä sekä suullisessa että kirjallisessa esityksessä.
- Päätökset ja muut viranomaisen asiakirjat, mukaan lukien ohjeet ja tiedotteet, on laadittava hyvällä ja ymmärrettävällä kielellä.
- Erityisesti henkilön oikeusasemaan vaikuttavassa asiassa on käytettävä täsmällistä ja yksiselitteistä kieltä. Tämän vaatimuksen täyttämiseksi viranomaisen on usein käytettävä hallinnollisia tai oikeudellisia erityiskäsitteitä. Näiden käsitteiden sisältö on tarvittaessa selostettava erikseen asianosaiselle.
- Kapulakieltä eli vaikeaselkoista, pitkistä virkkeistä muodostuvaa virkakieltä pitää välttää.

Yhteistoimintavelvoite

- Hallintolaki 10 §

Viranomaisen on toimivaltansa rajoissa ja asian vaatimassa laajuudessa avustettava toista viranomaista tämän pyynnöstä hallintotehtävän hoitamisessa sekä muutoinkin pyrittävä edistämään viranomaisten välistä yhteistyötä.

Viranomaisten välisestä virka-avusta säädetään erikseen.

- Viranomaisten välisellä yhteistyöllä pyritään tehostamaan hallinnon toimivuutta
- Avustamisen muotoja ovat esim. lausuntojen, selvitysten ja tietojen antaminen, myös muissa kuin vireillä olevissa asioissa.
- Viranomaisen avustamisvelvollisuuden toteuttaminen edellyttää toiselta viranomaiselta tullutta pyyntöä.
- Tarkoituksena on myös, että avustamisesta ei aiheudu merkittävää lisätyötä. Viranomaisen omiin tehtäviin nähden avun antaminen voidaan katsoa toissijaiseksi etenkin silloin, kun voimavaroja on käytössä niukasti.

HYVI
NVOINTI
ALU EYH
TI ÖV
ÄL **HYVIL** FÄ
RDS OMR
ÅDESBOL
AGET